

Lumiaho Maire

05.11.2024

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESIITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI TIETTYJÄ PINTA-ALA- JA ELÄINPERUSTEISIA TUKIA KOSKEVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA 164/2024 vp

MTK kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskevien lakien muuttamisesta.

EU:n lainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden on viimeistään 1.1.2025 otettava yhdeksi pinta-ala- ja eläinperusteisen tuen tai korvauksen myöntämisen edellytykseksi sosiaalisen ehdollisuuden vaatimusten noudattaminen. Hallituksen esityksessä olevat kansalliset säännökset annetaan tästä syystä ja perustuvat jo voimassa olevaan EU-asetukseen. Sosiaalisen ehdollisuuden vaatimukset koskevat Euroopan unionin kokonaan rahoittamia tukia sekä unionin osittain rahoittamia tukia, eli pinta-alaperusteisia ja eläinperusteisia tukia.

Sosiaalisen ehdollisuuden taustalla on erityisesti koronapandemian aikana eri puolilla Eurooppaa noussut huoli maataloustyöntekijöiden kohtelusta ja Euroopan unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan on nyt sisällytetty kokonaan uusi osa-alue eli sosiaalinen ulottuvuus. Euroopan unionin tasolla sosiaalisen ulottuvuuden tavoitteena on muun muassa kehittää maataloustyöntekijöiden työoloja sekä edistää sosiaalisesti kestävä maatalouden kehittämistä siten, että lisätään tuensaajien tietoisuutta työsuhteisiin ja työturvallisuuteen liittyvistä seikoista ja niissä noudatettavista perusvaatimuksista.

MTK katsoo, että EU:n lainsäädäntöön säädetyt sosiaalisen ehdollisuuden vaateet lisäävät ruuantuotannon sosiaalista kestävyttä työntekijöiden oikeudenmukaisen kohtelun lisääntymisen myötä. Sosiaalisesta ehdollisuudesta sisältyvä vaatimus turvallisista ja terveellisistä työoloista lisää sosiaalista kestävyttä myös työturvallisuustyön lisääntymisen myötä niin maataloilla, viranomaisissa kuin järjestöissä. Tapaturma-alttiilla maatalousalalla on jo nyt tapahtunut sidosryhmien tiiviimpää yhteistyötä ja koulutusta sekä tehty työkaluja maatalouden työturvallisuuden yleiseksi parantamiseksi ja tätä työtä jatketaan. MTK pitää tätä myönteisenä kehityksenä ja tärkeänä niin yrittäjien kuin työntekijöiden hyvinvoinnin näkökulmasta.

Sosiaalisen ehdollisuuden sääntely

Sosiaalista ehdollisuutta koskevaa sääntelyä on EU-asetuksessa, josta löytyy varsinaisen sosiaalista ehdollisuutta koskevan artiklan lisäksi laaja liitetiedosto viittauksin direktiiveihin. Kansallisella tasolla sääntelyä tehdään nyt

Lumiaho Maire

05.11.2024

eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen myötä lisäämällä maataloustukien toimeenpanoa koskevaan lakiin säännökset sosiaalisen ehdollisuuden vaatimuksiin sisältyvästä kansallisesta lainsäädännöstä, toimivaltaisesta valvontaviranomaisesta (aluehallintovirasto, AVI), valvontaseuraamuksista sekä sosiaalisen ehdollisuuden vaatimusten noudattamisen valvonnan yhteydessä annettujen täytäntöönpanokelpoisten päätösten toimittamisesta ja toimittamisajankohdasta. Tämän lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on laatinut asetusluonnoksen, joka sisältää myös vastaavuustaulukon kansallisen lainsäädännön ja EU-asetuksen liitteeseen sisällytettyjen direktiivien osalta. Viimeksi mainittu asetus on parhaillaan lausunnolla.

Soveltamisala

Soveltamisala eli maataloustoiminta, jossa sosiaalisen ehdollisuuden vaatimusten toteutumista seurattaisiin, määräytyisi EU-asetuksen perusteella. Maataloustoimintaan kuuluisi sekä ns. ”suunnitelma-asetuksen” 4 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu maataloustuotteiden tuottaminen että ”suunnitelma-asetuksen” 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu maatalousmaan säilyttäminen. Tältä osin soveltamisalaa ei MTK:n mukaan ole tarkoituksenmukaista enempää säädellä ottaen huomioon se lainsäädännöllinen viitekehys, joka maataloustuotannolla EU-säädöskontekstissa on. Viime kädessä maataloustuotannon määrittelyssä ratkaisevaa on EU:n perustamissopimuksen maatalouden määritelmä, joka viitatuissa säädöksissäkin todetaan.

Soveltamisalaa rajaa myös työsuhteen olemassaolo, joka on työoikeudellisena käsitteenä määritelty työsopimuslaissa. Työsopimuslakimme mukaan työsopimus on mahdollista tehdä sähköisesti, kirjallisesti ja suullisesti, ja tältä osin hallituksen esityksessä on otettu perusteluissa kanta niin, että kansallinen työsopimuslaki on se, jota sosiaalisen ehdollisuuden toimeenpanossa sovelletaan. MTK pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä on ratkaistu ristiriita EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön välillä. Tosin osa sosiaalisesta ehdollisuudesta liittyvistä vaatimuksista, esimerkiksi selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, ei liene toteuttavissa muuten kuin kirjallisesti.

Maatiloilla on ruuantuotannon lisäksi usein myös muuta toimintaa kuten metsätaloutta ja kirjallinen työsopimus juridisena välineenä voi olla tarpeen maatiloilla käyttää esimerkiksi sen todentamiseksi, mihin työhön työsopimussuhteinen työntekijä on palkattu. Kirjallinen sopimus myös selvittää molemmille sopimusosapuolille mistä on sovittu. AVI valvoo nykyiseen tapaan kaiken työsuhteisen työn, mutta raportoi Ruokavirastolle ruuantuotannon osalta.

Suomalaisessa sosiaaliturvassa on huomioitu perheyriityksiä ottamalla lainsäädäntöön perheenjäsenten sosiaaliturvaa koskevia säännöksiä. Näistä yksi on perheviljelmille räätälöity MYEL- ja MATA-vakuutukset, joilla hoidetaan yrittäjien lisäksi myös palkkaa saavan perheenjäsenen eläke- ja tapaturmaturva. Maatiloilla on esimerkiksi ennen sukupolvenvaihdosta tilanteita, joissa tuleva jatkava työskentelee jo yrittäjämäisesti ennen omistajavaihdosta, saa työstään palkkaa, ja on kuitenkin vakuutettu tapaturman varalta MATA-vakuutuksella. MTK ehdottaa soveltamisalaa rajaavaksi tulkinnaksi työsopimuslain lisäksi tapaturmavakuutus käytännön eli sosiaalisen ehdollisuuden piiriin tulisivat työntekijöiden tapaturma- ja ammattitautilain mukaan vakuutettavat. MTK:n mielestä hallituksen esityksen

Lumiaho Maire

05.11.2024

perusteluja olisi hyvä tältä osin täydentää ja se selkeyttäisi myös tarkastajien työtä maatiloilla. Osakeyhtiömuotoisten maatilojen osakkaiden osalta, joille maksetaan palkkaa, on otettu sosiaaliturvalainsäädännössä kanta, milloin työtä tehdään työsuhteisena ja tapaturmavakuutusvelvollisuus on työnantajalla. Tukeutuminen työntekijöiden tapaturmavakuutuslakiin antaisi tähänkin selkeän soveltamisohjeen.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Helsingissä 05.11.2024

Maire Lumiaho
Asiantuntija